

מסורת הש"ס

(א) מעשרות פ"ד מ"ג, (ב) [מיפת עשרה לית' במשנה], א) מעשרות פ"ב מ"ד, (ד) [נטיל לך: וטיגן, (ה) תרומות פ"ח מ"ג, ו] וכל יגמור מתניתין רבי נתן דתנאי ר' נתן אומר כו' כפ"ל מהר"מן], ו) תוספתא דמעשרות פ"ג וחס איתא המעשרי"ע"ט, (ח) [לקניעות הגר"א, ט] וע' לד', י) [ע"פ, ט] דלעולא אפי' מותר חזר קובע כפ"ל,

הגהות הב"ח

(א) נב' ולא כשארם יגמור כ"ל: ויבותי ר' אליעזר נתקן: (ב) תוב' ד"ה ולא כשאמר ר' אליעזר יגמור בשבת יגמור אלא כו' וא"ת כפ"ל: ד"ה אחד שבת וכו' אינו קובע אלא כפ"ל: ויבותי אינו קובע נמקט:

והלל מותרו חוזר. היכי מליית למימר דקציעותא משום דזורא הוא והלל אפי' נוטל הרבה מן הטבל בחול ונותן לפניו דמחוי דקציע ליה באכילה מרובה אס דבר הראוי להחזיר המותר אחר אכילתו למקום שנטלו משם הא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר לא קבע בנטילה קמייחא וכל שכן דזדורא בלא מעשה לא מקצע: **מעטן**. כלי גדול שזוברין בו את הזיתים כדי שיתחממו ויתבשל שמנן בתוכן ויהא נוח להוליאוי צבית הבד: **טובל אחס אחס במלה ואוכל**. בלא מעשר ולא אמרינן טובולן במלה משוי ליה קבע הואיל ואחת אחת אוכלן מיד: **מן המעטן טהור חייב**. לעשר שאין ראוי להחזיר מותרו כדמוקי לה לקמיה בגברא טמא שנטמא במגעו וכשמחזירן מתערבין הטמאים עם הטהורים ומטמא השמן וכיון דאין ראוי להחזיר מותרן ודאי כי שקליניהו מעיקרא אדעתא למיכל לכוליה שקליניהו ושויהא אכילת קצע: **מן המעטן טמא פטור**. מפני שראוי להחזיר המותר וכי שקליניהו מעיקרא צרישא אדעתא למיכל פורתא ויהאדורי מותר שקל: **מאי שאל רישא**. דאין יכול להחזיר משום דמעטן טהור והא אפשר להיות גם אם האדם טהור: **וא"ר אבהו**. כולה בגברא טמא מתוקמא רישא דמעטן טהור לא מני למהדר. וא"ת הרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן לא טמא אלא מקום מגעו ויכול לסלקן משם: ה"ג **רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מני למהדר סיפא בגברא טמא ומעטן טמא דמני למהדר**: ומשנינן

מסני' נמי. דקצע דזבויהה במוקצה טהור וגברא טמא עסקינן דלא מני למהדר מותרו: ופרקינן והלא מותרין ועומדין. והלא לא נטלן אלא דזורא בעלמא הוא וכיון דכי נטלן ואפשר בחזרה מהניא ליה חזרה ולא מקצע כי לא אפשר בחזרה נמי ולא נטלן אלא דזורא בעלמא אין לך חזרה כזו דאפילו משקל נמי לא שקליניהו: ה"ג **אלא אמר רב שימי בר אשי בוי'**. אלא לעולם שבת הוא דקצעה במתני' וכי מסלקת ליה למר זוטרא כסמייעתיה דלא לסייעיה לאבדו ממתני' הכי מיתלקיה: **ר"א קא אמר. מניה מיתתית סייעתא דשבת קצעה אף בשלא נגמרה מלאכתן: קובעת**. דבר שלא נגמרה מלאכתו שאס הגביה תרומתו נאסר לאכילת עראי עד שיפריש שאר מעשרות: **וכ"ש שבת**. דחשיבה אכילתה. אבל רבנן אימא לך כי היכי דפליגי בתרומה פליגי בשבת: **ס"ש מסיפא**. דלא אפלוג רבנן עליה אלא לעינן צריכה אבל מודו ליה דדוקא ע"ש בשזביעית הא בשאר שני שצוב אסור משום מעשר: **דעבל מוקן הוא כוי'**. כדפרי'. והכא לא מני למפרך והרי מותרו חוזר כדפריך לעיל אליבא דר"א משום דרבנן שמעינן להו דאפילו מותרו חוזר דחיללא עליה קציעותא הלכך איכא למתלי טעמייהו דרבנן במתני' נמי משום דאיהו קצעה ולא משום שבת: **ורמיניהו**. דר"א ארדכי אליעזר: **היה אוכל באשכול**. וסתם אשכול לאו גמר מלאכה היא דסתם ענבים לדריכה קיימי: **ונכנס מגנה**. שלקטס משם ובה לו לחצר: **ר"א אומר יגמור**. אס רצה לגמור כי היכי דאמר בחצר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו: **רבי יהושע אומר לא יגמור**. אס רצה לגמור כי היכי דאמר בחצר אמר שבת קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו ויגמור טעמא דר"א דבשאר שני שצוב לא משום דשבת קצעה דמשום דזבוריה לא מצינא למימר דהא לרבי אליעזר מותרו חוזר: הכי גרסינן רבי נתן **אומר לא כשאמר רבי אליעזר יגמור בחצר יגמור אלא ילא חוז לחצר ויגמור ולא כשאמר יגמור בשבת יגמור אלא ימסין כוי'**. ותרוייהו ארדכי אליעזר קאי דאית ליה לרבי אליעזר שבת קצעה ומיהו למוצאי שבת יגמור דלא דמיא לתינוקות שטמנו תאנים דתנן צהו לעיליט) למוצאי שבת לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדום קצעה עלייהו אבל זו לא יתדה לשבת. יש ספרים שהיא כתובה צהו בשצוט וכן גרסינן לה במשנה דמסכת מעשרות דרבי נתן בתוספתא דמעשרות הכי איתמר: **ואחד מקא**. אס מנכין לחצירו קודם גמר מלאכה לא אמרינן אחשביניהו צהכי ואכטריכא ליה לרבי יוחנן לאשמעינן משום דאיכא למאן דאמר קצעה כדלקמן: **שבת**. איצטריך לרבי יוחנן למימר: **לאפוקי מדהלל**. דלית הלכתא כותיה אלא כרבנן דפליגי עליה: **הלל לעזמו**. הלל לצדו אוסר משמע דכל דורו חלוקין עליו:

וקדש עליהן היום א"ר יהודה הלל עצמו אוסר, ומדקאמר וקדש עליהן היום, שמע מינה דבבר שלא נגמרה מלאכתו [הוא], דאם נגמרה מלאכתו מאי אריא קדישה שבת אפילו בחול נגמרה מלאכתו אסור. (א) שם בפ"ח הלכה ב' והא תוספתא דתרומות פ"ו.

המביא פרק רביעי ביצה

לה. והלא מותרו חוזר.

והלא מותרו חוזר. ולרבי אליעזר אפי' נוטל הרבה מן הטבל בחול לא היו קציעות כדמוכה בסמוך בדבר הראוי להחזיר מותר וכל שכן דדזורו אינו קובע:

רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר. וא"ת והרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן וי"ל דלא טמא אלא מקום מגעו ויכול לסלקן מלמעלה שלא יגע באחרים ומ"מ אינו ראוי להחזיר המותר לפי שמתערבים הטהורים עם הטמאים כך פ"ה אי נמי כגון שנטלו בפשוטי כלי עץ או שנתן לו מזכו: **והלא** הן מוחזרין ועומדין. דלא נטלן אלא דזדורא בעלמא ואין לך חזרה גדולה מזו דאפי' צראוי להחזיר לא מקצע כ"ש בלא נוטל כלל:

אלא אמר רב שימי בוי'. ודאי לר' אליעזר קובע שבת אפילו בלא נגמרה מלאכתו כמו גבי תרומה אבל לרבנן דמתירין גבי תרומה לא ידעינן גבי שבת:

תא שמע מסיפא. דלא פליגי רבנן אלא דוקא בצריכה: **[שאני התם כיון דאמר מכאן]**. והכא לא שייך למפרך והלא מותרו חוזר דלרבנן לית להו דך סברא ס' דלעולם מותרו קובע: ^(א) **רבי אַליעזר אומר יגמור בשבת אלא בוי'**. וא"ת מ"ש מתינוקות שטמנו דלמוצאי שבת לא יאכלו יש לומר דהתם יחדום לאכילת שבת אבל הכא לא יחדום לשבת כפי' רש"י אי נמי דהתם מייירי בתאנים דנגמרה מלאכתן אבל הכא מייירי באשכול שלא נגמרה מלאכתו:

אחד שבת ^(א) אינו קובע וכו' אינו קובע **אלא בדבר שנגמרה מלאכתו**. וחס תאמר מאי נפקא מינה כיון דאינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וי"ל דנפקא מינה דקובע אפי' קודם דאית פני הבית **שבת לאפוקי מדהלל**. וצדין הוא דהו"מ למנקט לאפוקי מדרבי אליעזר דאמר קובע אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו ומשום הכי לא נקטיה משום דלאו רבותא הוא דכלאו הכי אין הלכה כמותו דשמותי הוא ומ"מ קאמר בסמוך תרומה לאפוקי מדרבי אליעזר דלא קובעת במעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו אלא רבי אליעזר:

הדרן עלך המביא

אשכח תנא דאמר תרומה מלאכתו אלא רבי אליעזר: **הדרן עלך המביא**

וקדש עליהן היום א"ר יהודה הלל עצמו אוסר, ומדקאמר וקדש עליהן היום, שמע מינה דבבר שלא נגמרה מלאכתו מאי אריא קדישה שבת אפילו בחול נגמרה מלאכתו אסור.

עין משפט ונר מצוה

עא א מוי פ"ה מהל' מעשר היל י"ז: **עב** ב מיי' שם פ"ג הלכה ד: **עג** ג מיי' פ"ד שם הלכה ז' [נטוש"ע י"ד סי' שלא סעי' צג]: **עד** ד מיי' פ"ה שם הלכה (כז) וכן כג טוש"ע יו"ד סימן שלא סעיף קוד': **עה** ה מיי' פ"ג שם הלכה ג [טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף פג]:

רבינו הגנאל

ראקשינן אמאי מחייב ר' אליעזר דבבר שלא נגמרה מלאכתו, והלא מה שישאר מכרי אכילתו מחזירו אצל העיקר שנטלו ממנו עד שתגמר מלאכת הכל באתה, ושמעינן ליה לר' אליעזר דכי האי גונא לא קבע, דתנן במעשרות פרק ד', הנוטל זיתים מן המעטן טמא פטור מפני שמחזיר את המותר, ואוקימנא לרישא במעטן טהור וגברא טמא, דלא מצי לאהדורי מה שישאר לו מן הזיתים, וסיפא במעטן טמא וגברא טמא, דאכיל מאי דאכיל ומאי דאשתידי ליה מן זיתאי מהדר להו למעטן ולפיכך פטור. ופיקינן מתניתין נמי במעטן טהור וגברא טמא. וראקשינן והלא מתניתין מוחזרין ועומדין הן, כלומר עדיין לא נגע בהן כלל, אלא דיבור בלבד אמר מיכן אני נוטל למחר. אמר רב שימי בר אשי ר' אליעזר לטעמיה דאמר אפילו תרומת קובעת, וכל שכן כשיאמר מיכן אני אוכל למחר, דתנן במעשרות פרק ב', פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר' אליעזר אוסר לאכול מהן ועראי וחכמים מתירין. ת"ש מסיפא והכ"א עד שיישום ויאמר כוי'. כענין הראשון ופשוטה היא. הנה העברנו טעמא דר' אליעזר משום דאמר מיכן אני אוכל למחר קבעה לה שבת עילווה. ורמי דר' אליעזר אדר' אליעזר, דתנן בתרומות פרק ח', היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר, ר' אליעזר אומר יגמור, ר' יהושע אומר לא יגמור. חשכה בלילי שבת ר' אליעזר אומר יגמור כו'. הנה כיון שהיה אוכל באשכול מערב שבת וחסכה בלילי שבת, כאיילו אמר מיכן אני נוטל, כיון שתופס בירו האוכל ואוכל, וא"ד אליעזר יגמור ולא קבעה שבת. ומשנינן התם כדתיני ר' נתן בירושלמי^(א), דתיני ר' נתן לא שאמר ר' אליעזר משום שהתחיל באשכול בהיותו יגמור, אלא שר' אליעזר אומר ימתין עד מוצאי שבת ויגמור, ש"מ אבל בשבת לא, משום דקבעה לה שבת כי האי גונא. א"ר יוחנן אחד שבת ואחד חצר ואחד תרומה ואחד מקח, כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. שבת לאפוקי מהלל, דתנאי המעביד פירות במקום אסור.

אשכח תנא דאמר תרומה מלאכתו אלא רבי אליעזר: **הדרן עלך המביא**

אשכח תנא דאמר תרומה מלאכתו אלא רבי אליעזר: **הדרן עלך המביא**

^[1] שם בפ"ח הלכה ב' והא תוספתא דתרומות פ"ו